

Østre Tjønnan 23. juli. Alle fotos: JB.

Fugler i Tufsingdeltaet naturreservat 2016

Med hovedvekt på status for sjørørre,
svartand, fiskeørn og brushane

Jon Bekken

Biolog Jon Bekken, Åshøgveien 620, 2360 Rudshøgda
tlf. 47 28 44 88 E-post: JonBekken@broadpark.no

Tittel: Fugler i Tufsingdeltaet naturreservat 2016, med hovedvekt på status for sjøorre, svartand, fiskeørn og brushane	Emneord: Fugler Tufsingdeltaet naturreservat
Prosjektkonsulent: Jon Bekken (feltundersøkelser, rapport)	Dato: Desember 2016
Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Hedmark	Oppdragsreferanse: Ragnar Ødegaard

Innledning

Tufsingdeltaet naturreservat ligger i Os kommune i Hedmark og ble opprettet den 18. desember 1981. Reservatet omfatter myrer og tjern på begge sider av Tufsingas nedre del og elvas og utløp i Femunden. Her er det bygd opp et særegent delta med en rekke øyer.

Faunaen av våtmarksfugler er undersøkt i flere omganger, først som et ledd i International Biological Program i 1972 (Sonerud & Skattum 1972). Den nyeste rapporten omfatter observasjoner til og med 2012 (Bekken 2013). Observasjoner fra før 1.1.2000 og litteraturliste finnes i en tidligere rapport (Bekken 2001).

Kartgrunnlag: Norgeskart.no

For tre år siden ble det laget en forvaltningsplan for dette reservatet (Fylkesmannen i Hedmark 2013). Her er forekomsten av sjeldne og fåtallige fuglearter omtalt. Oppdragene i 2014 til 2016 har vært å finne ut mest mulig om status for disse artene i området.

Feltsesongen 2014

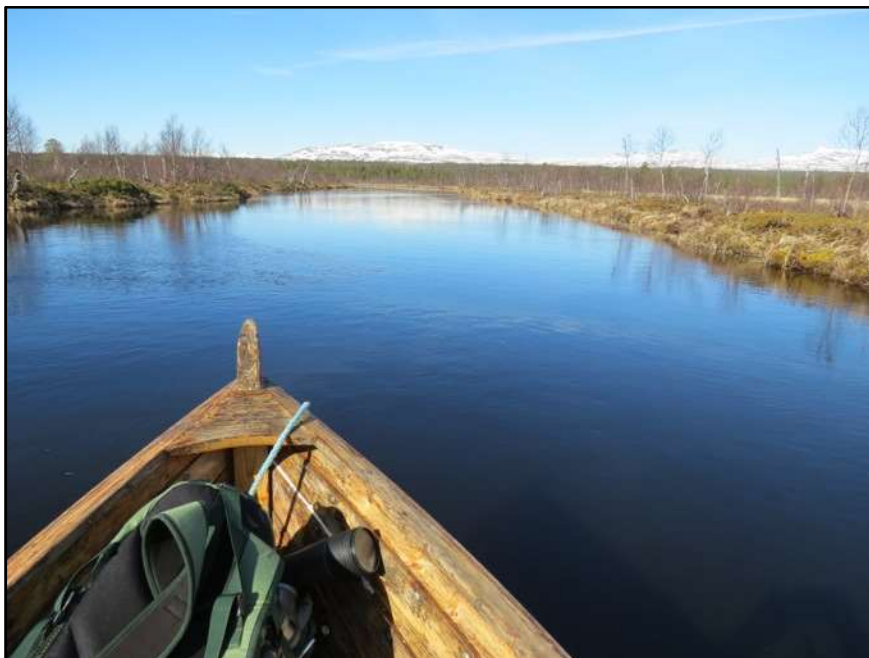
Dette året ble området undersøkt både i mai og juli. Særlig de to dagene i juli var det godt vær, og mange arter ble observert. Vi påviste tre svartandhunner med unger, tre – fire hunner uten unger, og en hunn som fortsatt lå på egg. Fiskeørn ble sett flere ganger ved begge besøk. Et reir mot øst i området inneholdt kun én unge. Brushane og sjøorre ble ikke observert. Av andre uvanlige arter jaktet seks ungfugler (1K) av dvergmåke på vårfluer og hvilte på røtter og stubber som stakk opp over vannspeilet ytterst i deltaet den 24.7. (Bekken 2014).

Feltsesongen 2015

Det var planlagt et besøk i mai, men hver gang anledningen bød seg, ble det enten regnvær eller sterk vind, slik at denne feltperioden måtte avlyses. Imidlertid besøkte Jostein Myromslien deltaet den 20. mai, og la sine observasjoner ut på Artsobservasjoner. Den 22.-23. juli besøkte Ragnar Ødegaard og undertegnede deltaet. Det var anslagsvis 20-30 cm høyere vannstand enn på samme tid i fjor. Det var lav temperatur, og det regnet det meste av tida. Tabell 1 viser hvilke arter som ble sett ved to besøkene.

Feltsesongen 2016

Særlig med tanke på rastende svartender og sjøorrer ble første besøk lagt til tidlig i mai. Jeg allierte meg med Arne Elgaaen i Statens Naturoppsyn, som stilte med båt. Vi startet på båt-plassen ved Straumen, og brukte hele dagen i de ulike delene av deltaet, med mange stopp med bruk av teleskop. Det var allerede mye åpent vann, som strakk seg flere hundre meter utover fra reservatgrensa mellom Kløvsteinodden og Korneset.

På vei nedover elva den 11. mai.

Det andre besøket ble foretatt 23.-24. juli, etter at de fleste andekull er kommet på vannet. Sammen med Kjell Isaksen padlet jeg ned Litjåa i kano. Ved hjelp av denne farkosten kom vi greit til de ulike delene av området.

Det skulle vise seg at også andre besøkte deltaet og la sine observasjoner inn i Artsobservasjoner, til sammen fem besøk:

8. mai	Martin Røsand, Petter Thomas Høsøien
11. mai	Jon Bekken, Arne Elgaaen
17. mai	Jostein Myromslien
23.-24. juli	Jon Bekken, Kjell Isaksen
28. juli	Ole Petter Blestad

Takk til Arne Elgaaen som sto for båttransport den 11. mai, og til Kjell Isaksen, som deltok under feltarbeidet 23.-24. juli, og takk til Ole Vangen for lån av kano!

Frodig vegetasjon langs Tufsinga i nærheten av Punnibakkbu 23. juli.

Tabell 1. Arter observert i 2016. Unger er ikke tatt med i antall individer.

	Rødliste 2015	8. mai	11. mai	17. mai	23.-24. juli	28. juli
Sangsvane		2	1	1		
Grågås		2				
Brunnakke		50	6	6	11	2
Krikkand		8	7	6	29	
Stokkand		18	10	1	4	
Stjertand	VU	1				
Toppand		65			10	
Svartand	NT			Se omtale		
Kvinand		10	32-36	15	6	2
Laksand		2	4			
Lirype	NT	1				
Storlom		9	8	2	10	1
Gråhegre					1	
Fiskeørn	NT			Se omtale		
Tårnfalk		2		2		
Dvergfalk		2				
Trane		16	1	2	6	2
Heilo		3		2		
Vipe	EN	15		1		
Brushane	EN			Se omtale		
Enkeltbekkasin		5		4	3	
Småspove		6	3	2		
Storspove	VU	1		1		
Rødstilk		6	4	4	5	
Gluttsnipe		20	15	6	3	2
Skogsnipe			1			
Grønnstilk		1	8	10	14	
Strandsnipe		8	3	1		
Hettemåke	VU	7	2	2	2	
Fiskemåke	NT	30	18	4	4	
Sildemåke				1		
Rødnebbterne				4	min. 32	22
Ringdue		1			1	
Tårnseiler					6	3
Dvergspett					1	
Sandsvale	NT				1	4
Låvesvale		1		1	12	
Taksvale						15
Gulerle				2	10-15	20
Linerle		1	1		3	
Sidensvans					10-15	
Rødstrupe			1			
Buskskvett					2	
Gråtrost				2	2	
Måltrost		1				
Møller				2		
Løvsanger		1	1	5	2	
Granmeis		1			1	
Kråke		4		2	2	2
Bokfink		1	1			
Bjørkefink		3		3	1	
Grønnsisik				4		
Gråsisik				1	3	
Korsnebb sp.					6	
Sivspurv	NT	22	3	8	4	7

Svartand

Utenfor munningen av deltaet lå det den 11. mai en flokk på 38 svartender.

Arten sees mye oftere enn sjøorre i verneområdet. Hvert år kommer flere hunner ut på vannet med ungekull. Den 11. mai lå det 38 svartender i en tidvis tett flokk utenfor munningen av deltaet. Samtidig lå det 5 hanner og 4 hunner like vest for utløpet av elva, til sammen 47 rastende svartender.

I juli observerte vi seks hunner med kull på hhv. 2, 4, 5, 6, 7 og 7 unger. Tre kull lå i vestre Tjønnan, ett i Adamstjønnna, ett mot sør i østre Tjønnan, og ett langt ute i deltaet. I tillegg til sammen 7 hunner uten unger, sum 44 individer. Fire dager senere observerte Ole Petter Blestad også seks kull, til sammen 48 individer.

Fiskeørn

Arten har lenge vært et fast innslag i faunaen i deltaet. Ole Petter Blestad har fulgt med denne arten og ringmerket unger over et større område, og har hele tiden registrert ett til tre par som hekker nær deltaet. De siste årene har det vært ett par, som hekker øst for deltaet, innenfor reservatet. Den 28. juli var det tre store unger i reiret. Han ringmerket to av ungene, mens den tredje var flygedyktig. En stund sirklet det tre voksne fugler over reiret. Arten ble sett også ved de fire andre besøkene.

Brushane

Denne arten ble ikke observert i 2014-15. Det var derfor gledelig at det oppholdt seg og spilte to hanner i vestre Tjønnan 8. og 11. mai. I juli undersøkte vi de våte partiene på østsida av deltaet med tanke på å finne varslende brushøner, men vi fant ingen.

Dvergmåke

I 2014 ble det observert seks ungfugler den 24.7. Arten ble ikke observert i 2015 eller 2016.

Sidensvans

I år var det større aktivitet av sidensvans i området enn tidligere år. I juli så vi stadig 1 til 4 fugler i lufta. De jaktet døgnfluer, vårfluer el.l., mer på svalevis enn på fluesnappervis, og holdt seg på vingene i opptil 3-4 minutter.

Litteratur

Bekken, J. 2001. Fugler og pattedyr i 18 våtmarksreservater i Hedmark. *Rapport 8/2001. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen*. 122 s.

- 2013. Fugler i 20 våtmarksreservater i Hedmark 2000-2012. *Rapport nr. 2/2013. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen*. 123 s.

- 2014. Fugler i Tufsingdeltaet naturreservat 2014. Status for sjøorre, svartand, fiskeørn, brushane og dvergmåke. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 6 s.

- 2015. Fugler i Tufsingdeltaet naturreservat 2015. Status for sjøorre, svartand, fiskeørn, brushane og dvergmåke. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 5 s.

Fylkesmannen i Hedmark. 2013. Forvaltningsplan for Tufsingdalen naturreservat i Os kommune, Hedmark. 44 s.

Sonerud, G.A. & E. Skattum. 1972. *Undersøkelser av avifaunaen på en del myrer i Hedmark utført i perioden 8.6.-28.6.72 for IBP-CT-TELMA*. Rapport, 14 s.